СВОБОДА
УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA
UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 295. Джерзи Сити, Н. Дж., второк, 20. грудня, 1927.

VOL. XXXV. No. 295. Jersey City, N. J., Tuesday, December 20, 1927. THREE CENTS.

ЗАТОПЛЕННЄ СУБМАРИНИ ЗІ 40 МОРЯКАМИ.

ДЕЯКІ МОРЯКИ ЩЕ ЖИВІ.

ПРОВІНСТАВН, Месечузетс, 18. грудня. — Вчора в ночі наїхав контрторпедовець прибережної сторожі Полдинг на підводне судно „Ес-Фор" й затопив його в воді глибини 100 до 200 стіп.

Катастрофа случилася з того, що субмарина виринула з води так нагло на дорозі корабля, що корабель не міг завернути в бік, але пігнав просто на підводну лодку. Яку шкоду зробило се зударення, не відомо; можливо, що розірвало зовсім субмарину, а можливо, що тільки обезсилило її машинерію, позбавляючи її можности виринути на поверхню води.

Через те, що катастрофа случилася в ночи на неділю, не можна було зараз дістати ніяких ратункових приладів. Фльотна команда сейчас кинулася телеграфувати за ратунковими дзвонами, нурками й кораблями, і вже в неділю почалася ратункова акція. В воду спущено нурків, які дісталися до субмарини та обстукували її, щоби переконатися, чи нема ще кого в живих. Нурки заявили, що з передної частини субмарини моряки слабо відстукувалися. Мимо сього всі сильно сумніваються, чи доживуть вони до того часу, поки ратунковий відділ дістанеться до них.

Катастрофа сеї субмарини нагадує другу подібну катастрофу, що случилася підводній лодці, Ес-Фифті Вон" дня 25. вересня 1925 року, коли через зударення з кораблем Ровм загинуло 37 людий.

ЛЕТ ЛИНДБЕРҐА ПІДНЯВ РУХ У ЛЕТНИЦТВІ.

НОВА НЕВДАЧА ЛІТАКА СІКОРСЬКОГО.

ВАШИНҐТОН, 17. грудня. — Линдберґ ще далі в Мексику. Його побут, як пишуть мексиканські ґазети, не мало причинився до навязання кращих відносин між Мексиком та Злученими Державами.

Середно-американські держави готовляться на привитаннє Линдберґа. Панама хоче урядити в себе летничий порт.

Лет Линдберґа з Вашингтону до Мексика був незвичайно сильним товчком для дальшого розвою летництва в Америці. Під враженнєм сього лету европейському летунови Фоккерови вдалося зорґанізувати летниче підприємство з одним міліоном долярів капіталу.

Російський інжинер Сікорський вислав на пробний лет свій новий бомбовий літак. Літак, що мав перелетіти з Ню Йорку до Вашингтону, мусів осісти в Меріленді. Літак ушкодженений.

СТРАШНИЙ ЗЛОЧИН.

ПІРВАЛИ ДИТИНУ, ДІСТАЛИ ВИКУП І ВБИЛИ ДИТИНУ.

ЛОС АНДЖЕЛЕС, Каліфорнія, 19. грудня. — Минувшого четверга, коло полудня, підійшов до одної приватної вискої школи якийсь чоловік та заявив зарядови, що батько 12-літної учениці сеї школи, банкир Пері М. Паркер упав жертвою автомобілевого випадку та просить відпустити дівчину зі школи. Заряд сейчас пустив дівчину, і вона сіла на авто незнакомого мущини та відїхала.

Коли дівчина не вернула домів у звичайний час, родина зателефонувала до школи. Звідти їй пояснено, як дівчину випущено до ліжка покаліченого батька. Та банкир був здоров і не мав кякого припадку. Банкир повідомив поліцію, яка стала глядати за дитиною. Того самого дня вечером до нього наспіли дві телеграми з ріжних місць, у яких забороню́вано банкирови пробувати псувати пляни уводителя через повідомлювання поліції. В пятницю прийшов до банкира лист, який приказав йому мати на поготівлі викуп у сумі півтора тисячі долярів та ждати дальших припоручень. Вечером такий самий приказ телефоном. Другий дзвінок: банкирови кажуть поїхати з викупом на означене місце. Банкир їде, але поліція збирається захопити уводителів. Уводителі не звилися.

У суботу Паркер дістає знова лист: дівчина просить його ратувати її а уводитель радить йому відкликати поліцію. На прозьбу Паркера поліція відсувається, сподіючися зловити уводителів уже, як уводителі доручать дитину.

Вечером Паркер дістав телефоном остаточні припоручення. Він виїхав на означене місце з готовим викупом. До того місця зараз потім підїхав автомобіль, а на ньому батько побачив дівчину. Замаскований мущина сказав йому, що дитина спить, що банкир має дати йому викуп, а він завезе дитину та зложить її на травнику перед одною хатою. Батько згодився. Як авто розбійника відїхало, батько кинувся обійняти лежачу дитину. Дитина була нежива. На її шиї був дріт, затягнений так туго, що аж врізався в шию дитині.

ЗГОРІВ СОВІТСЬКИЙ БАНК В ПЕРСІЇ.

ТЕГЕРАН, 16. грудня. — Згорів тут совітський банк. Огонь розширився з незвичайною скорістю й обхопив небаром цілий будинок. В часі пожару згоріли цінні документи й великі суми гроша.

Є підозріння, що пожар повстав з підпалу. Перські власти держать одначе цілу справу у великій тайні.

ВІДКРИТТЯ ІНСТИТУТУ МІЗКІВ.

МОСКВА, 16. грудня. — Отворено тут Інститут мізків визначних людей. Головою інститута назначено проф. Фохта, який ще дотепер розсліджує мізок Леніна.

УКРАЇНЕЦЬ ЕПИСКОПОМ НА ВОЛИНІ.

Часопис „Нарід" повідомляє, що на засіданню православного Синоду у Варшаві рішено іменувати на вакуючу катедру у Волині епископа Українця.

БОЛЬШЕВИКИ КОЛЬОНІЗУЮТЬ ДАЛЬШЕ УКРАЇНУ ЖИДАМИ.

На приказ московських большевиків уряд Радянської України разом з жидівським кольонізаційним товариством „Озет" випрацював плян кольонізації на р. 1928. По сему пляну 14.000 жидівських родин будуть поселені в році 1928 в окрузі херсонським, маріюпольським, запорожським і на Кримі. Кожда родина має одержати 6 десятин (12 морґ.) землі, інвентар (знаряди господарські і худобу) та 2000 рублів (1000 дол.) довготермінової позички.

МІЖНАРОДНЯ ДЕЛЕҐАЦІЯ КУЛЬТУРНИХ РОБІТНИКІВ В ОДЕСІ.

До Одеси прибула міжнародня делеґація представників науки, літератури і мистецтва. У складі делеґації налічують 17 душ, між ними є відомий румунський письменник Панаїт Істраті, німецька цисьменниця Штеккер, японський письменник Акіта й инші. Делеґацію зустрічали представники Наркомосу, Укрнауки, літератори, наукові робітники й журналісти.

Від імени Наркомосу делеґацію вітав проф. Паладін. Відповідаючи на привітання, проф. токійського університету Онекао сказав: Японське громадянство знайоме з Україною, з творів Шевченка й Гоголя. Українська культура користується в Японії великими симпатіями. Ми переконані, що ви стоїте на шляху до нових перемог у всіх галузях культурного будівництва.

У розмові зі співробітником Ратау Істраті сказав: Тепер не тільки Бесарабія, а й Трансильванія стогнуть під гнітом румунських гнобителів. Я буду щасливий, коли побачу вільною Бесарабію. Я вирішив залишитися в СРСР, і скоро переживу на Україні, щоб обізнатися з побутом українських робітників і селян.

ПАНІ ҐЛІЦ НЕ ВДАЛОСЬ ПЕРЕПЛИСТИ ҐІБРАЛТАРСЬКОГО ПРОЛИВУ.

ТАНЖІР, Мароко, 16. грудня. — Мисс М. Ґліц, лондонська тайпістка, залишила спробу переплисти Ґібралтарський пролив. Вона розпочала свою плавбу через пролив від устя ріки Джиус о пів до третьої рано. Вдалося їй переплисти лише половину дороги з 27 миль, які виносить ширина проливу. Мусіла вона залишити по 8 годинах дальшу плавбу з причини морської недуги. Пайна Ґліц, через цілий час свого перебування у воді, мусіла боротися зі збуреними морськими филями.

ЯПОНІЯ ЗБРОЇТЬСЯ.

ТОКІО, 15. грудня. — Японське правительство систематично збільшає свою воздушну фльоту. У 1931 році задумує японське правительство побудувати 800 военних літаків.

ВИСТАВКА УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ Й ПРЕСИ.

В присутности численних представників культурно-освітніх організацій, видавництв, і Наркомосу відкрилася всеукраїнська виставка книги й преси. Привітальну промову й преси. Привітальну промову Скрипник, який докладно зупинився на завданнях, що стоять перед виставкою і видавництвами України.

Відповідаючи на привітальну промову Скрипника, представник організаційного комітету виставки Родкевич зауважив, що на виставці крім книжкової продукції Радянської України є книжки видавництв РСФРР і Західньої України. Це дасть змогу порівняти нашу книжку з книжками РСФРР і закордону та зробити відповідні висновки. Нині в Станиславові відбувається виставка української книги. Нас туди не пустили й книжкової продукції Радянської України на виставці в Станиславові не репрезентовано. За те ми влаштували на виставці цілий відділ Західньої України, що дасть можливість провести певну паралелю між виданням української книжки у нас і за кордоном. Це порівнання буде не на користь закордону.

ЧУЖОСТОРОННІ КОНЦЕСІЇ В СОВІТСЬКІМ СОЮЗІ.

Під сю пору мають заграничні держави у Совітськім Союзі 110 своїх концесій (підприємств). І так Франція має там 5 концесій (в будівництві, транспорті і промислі) Америка 11, (у тім числі 5 концесій у копальнях), Англія 10 (у тім числі 4 копальняні осередки), Німеччина 31 концесій (у тім числі 11 промислових і 6 торговельних). Японія звернула свою увагу передовсім на копальнях заліза й вугля й експльоатує 6 великих рудокопів на Сибірі. До концесій привязані є спеціяльні права, які реґулюють відносини до робітників і ставлять заграничного підприємця в незрівнано лучші умовини від тих, серед яких працюють совітські підприємці.

ЗМІНА ГРОШЕВОГО УСТРОЮ В ПОЛЬЩІ.

Зміна грошевого устрою в Польщі зачнеться від стягнення з обігу 5 зол. держаних білетів, емітованих в сумі 320 міл. зол. Часть тих білетів (140 міл.) сконвертується на 5-золотові білети Банку Польського, других 140 міл. вибється в срібних 5-золотівках, а дальших 40 міл. зміниться на нікле́ вий більон. Конверсія держ. білетів на банкові потребує 2—3 місяці. Рівночасно держ. монетарня зачинає чеканити срібні 5-золот., яких буде 28 міл.

МУРИНИ ГОЛОВНИМИ СТРАЙКОЛОМАМИ У ВУГЛЯНІЙ ІНДУСТРІЇ.

Ф. Кінслі помістив статтю у Шикаґівській Трибуні, в якій доказує, що вугольний страйк в Америці викликав наплив муринів до вугляних копалень.

Мурини кидають саме під сю пору полудневі стейти й зголошуються до робіт у вугляних копальнях за мінімальну винагороду. Так, приміром, у стейті Кентокі, вони працюють за 2 доляри денно. Властителі копалень не хотять тому давати в себе роботу юнійним робітникам, і ведуть з ними непримириму боротьбу. Мурини є таким робом найбільшою загрозою для істновання майнерських юній.

Дальше пише Кінслі, що 85 відсотків теперішніх страйколомів у Вірджінії, Пенсильвенії й Колоредо є саме муринами. У стейтах Ілінойс і Індіяна нема напливу муринів тільки через те, що до робіт у копальнях приймають там тільки досвідчених майнерів. Недосвідченим майнерів закони тих стейтів не допускають до копалень вугля. Щоби бути принятим до роботи, вимагають там належання до юнії. У других стейтах таких законів не ма. Через те мурини можуть суперничити зі зорганізованими майнерами.

ЯЗВА МИШЕЙ НА ПОДІЛЛЮ.

Старокраєві часописи пишуть, що на Поділлю появилися великі маси мишей, які нищать засіви. В околицях Копичинець, Гусятина й Скалата розплодилось так богато мишей, що майже зовсім знищили озимину. Також у кременецькім повіті в 9 громадах розплодилось так богато мишей, що з озимини майже нічого не лишилось.

БОЛЬШЕВИКИ БУРЯТЬ ЦЕРКВИ.

Президія московського совіту ухвалила збурити старинну церкву „Трех Святих" а також три инші церкви, посвячені Матері Божій. На другий рік рішено збурити церкву св. Параскевії. Також славний історичний монастир Стрітенський має бути збурений, а на його місці має бути заложений міський парк (сад). Стара церква св. Єлисавети в палаті Катерини в Царськім селі має бути перебудована на театральну салю. В Туркестані й Бухарі арештовано 48 священиків за те, що вели релігійну пропаганду. Їх вишлють на Сибір.

РЕШТУ ПРОВІДНИКІВ ОПОЗИЦІЇ ВИКЛЮЧЕНО З ПАРТІЇ.

КОНҐРЕС У МОСКВІ ВИКЛЮЧИВ З ПАРТІЇ КАМЕНЕВА, РАДЕКА, РАКОВСЬКОГО І ИНШИХ ОПОЗИЦІОНІСТІВ.

МОСКВА, 18. грудня. — Конґрес комуністичної партії, яка тепер кінчить свої наради у Москві, виключив дальших членів опозиції з партії. І так виключено 98 опозиціоністів, між ними Каменева, Радека, Пятакова, Раковського, Смилгу, Смирнова, Евдокімова, Сапронова, Лашевича й Муравйова. Більша часть з виключених се завзяті вороги Українців і самостійности та відрубности України від Московщини. Раковський і Муравйов се правдиві кати України, які вимордували тисячі Українців у часі, коли мали владу на Україні. Опозиціоністи поділилися були на дві групи. Одна й друга група згодилися заперестати фракційну роботу, осуджену переважною більшістю партії. Одначе Троцький, Радек, Раковський і Муравйов стояли при тім, що будуть висказувати свої відмінні погляди й боронити їх отверто в межах партії. Група Каменева думала піддатися без ніяких застережень партійній дисциплині й тому її дуже здивувало виключення з партії Смилги в імени першої групи заявив, що на случай виключення опозиціоністи будуть уважати себе дальше комуністами і працювати для революційної справи. Сю заяву уважано загально як заповідь, що опозиція не залишить спроби доказувати, що політика адміністрації є ошибочною. Друга група не зложила такої заяви. З Ленінграду доносять, що там виключили 300 членів опозиції.

Конґрес вибрав надальше секретарем комуністичної партії Сталіна. Центральний Комітет складався з 71 членів і 48 кандидатів. Тепер побільшили його до 200 членів. Центральний Комітет має ще вибрати внутрішну кермуючу групу або „політбюро"

У КАНТОНІ СТРАЧЕНО 14 КОМУНІСТОК.

УРЯДНИКІВ СОВІТСЬКОГО КОНСУЛЯТУ І САМОГО КОНСУЛЯ В ГАНКОВІ ДЕПОРТОВАНО.

КАНТОН, 17. грудня. — Націоналістичні війська розстріляли тут 14 дівчат і жінок. Мали вони обтяте волосся, а се уважається в Китаю признакою комунізму серед жінок. Арештування й страчення комуністів продовжуються дальше.

Між убитими в Кантоні находиться М. Кіршев і його жена. Кіршев був секретарем М. Бородіна, дорадника націоналістичного правительства. Між арештованими находиться Борис Волін. Він мав бути секретарем комуністичної партії в полудневім Китаю й кореспондентом совітської офіційної пресової аґенції.

У цілім Китаю назначило націоналістичне правительство реєстрацію усіх чужинців, яка має розпочатися 23 грудня. Реєстрацію переведеться на всій території, яка належить до правительства в Нанкіні. Тих, що не зареєструються, депортується до Совітського Союза. У Кантоні страчено найменше 6 членів совітського консуляту, а инших членів консуляту держать у міській вязниці. Тепер вже стверджено, що комуністичний заговір в Кантоні мав зорґанізувати совітський консуль.

ГАНКОВ, 17. грудня. — Пятнайцятьох членів совітського консуляту й самого ґенерального консуля Плітцого, депортовано. Вони виїхали на китайськім пароході до Шанґаю, а звідтам відішлють їх до Владивостоку.

ПРИНЦ КАРЛО ОРУДДЯМ КОМУНІСТІВ.

РУМУНСЬКИЙ ПРОФЕСОР ЗАЯВЛЯЄ, ЩО СЕКРЕТАР ПРИНЦА Є БОЛЬШЕВИЦЬКИМ ШПІОНОМ.

ПАРИЖ, 17. грудня. — Сенатор Д. Драґіджеско, професор букарештенського університету, заявляє у статті в часопису „Л'Авенір", підписаній його повним іменем, що „Принц Карло находиться в руках совітських шпіонів".

У згаданій статті говориться, що Совітський Союз, не могучи викликати замішання в Румунії, постановив використати ситуацію, у якій находиться принц Карло. Його теперішний секретар, Гуго Бахер, який недавно обняв свої обовязки, по прогнанню його попередника з Франції, є від многих літ совітським шпіоном. Бахера, за його комуністичну діяльність, мали прогнати з многих країв. З Франції прогнали його в 1921 році, а у 1926 мав він повернути тут назад.

„Румунський карід", пише сенатор, „без огляду на свої симпатії для Карла, бажає, щоби його полишили в спокою. Він хоче перевести внутрішню орґанізацію й поліпшити своє критичне економічне положення. До морального й матеріяльного відродження Румунії не дійдеться одначе через державний переворот і суперництво за румунський престол".

КОШТА УДЕРЖАННЯ ФРАНЦУСЬКОЇ АРМІЇ ЗБІЛЬШАЮТЬСЯ

ПАРИЖ, 17. грудня. — Кошта удержання французької армії збільшаються. Міністерство війни зажадало на удержання французької армії в 1928 році 6.158.000.000 франків. Є се 1.500.000,000 франків більше, як виносили кошта удержання сьої армії в попереднім році. Одначе кошта удержання французької армії є значно менші від коштів удержання німецької армії. Причиною сього є обставина, що німецькі офіцири й жовніри беруть значно більшу платню.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association Inc
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ОБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗ ЗАБЕЗПЕКИ

Нюйорський стейтовий уряд обезпечення проголосив публично, що жидівське запомогове товариство Ордер оф Брит Амбрагам є невиплатне. Найвисший суд нюйорського стейту, на домагання комишенера, приказав орґанізації подати до трох днів причини, чому вона не малаби бути розвязана. Організація мала подати судови до відома, що вона таких причин не буде подавати. Значить, орґанізація добровільно годиться на розвязанне.

Що було причиною такого кінця орґанізації? Зі звіту стейтового екземинора обзпечення, поданого в ґазетах, виходить, що, як звичайно, причиною є те, що довги орґанізації виносять більше, як її маєток і приходи. Показується приміром, що орґанізація мала 37,000 долярів маєтку, а довги виносили аж 78,000 долярів, з чого 70,000 долярів се невиплачені посмертні запомоги. Орґанізація пробувала ратуватися, та підняла була вкладки членів, але се мало тільки той наслідок, що члени стали втікати з орґанізації. За несповна рік з 10 тисяч з верхом членів остало не цілих пять.

Отся історія показує нам як на долоні, що не все обезпечується той, хто приступає до запомогової орґанізації. Треба належати не тільки до орґанізації, але треба належати до виплатної, себто грошево сильної орґанізації. До орґанізації, яка може понести всі зобовязання, які вона візьме на свої плечі. Саме імя запомогової орґанізації ще не дає ґарантії, що вона потрафить виповнити всі свої гарні обіцянки. Коли Жиди приступили до невиплатної орґанізації, то другим імiґрантам, що не мають стільки бизнесового хисту, попасти в таку орґанізацію ще лекше.

На те, щоби людий захоронити від подібних орґанізацій, істнують стейтові уряди обезпечення, які переводять відповідні контролі по запомогових орґанізаціях. Нашим людям треба добре слідити за вислідами стейтових контроль. Коли стейтова контроля скаже, що орґанізація не зможе виповнити своїх зобовязань, то шкода до такої орґанізації платити гроші, бо обезпечення в такій орґанізації не є ніяким обезпеченнем.

Не від речі буде згадати тут, що стейтові контролі, переводжені час від часу асекураційними урядами ріжних стейтів у канцелярії Українського Народного Союза, згідно стверджують солідні матеріяльні основи та запевнену виплатність нашої орґанізації. Хто в ньому обезпечить свої діти й жену, той може бути певний, що орґанізація виплатить обіцяну запомогу точно, без проволоки, до цента. Обезпечення в Союзі є справдішним забезпеченнем.

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО НА УКРАЇНІ.

Говоримо, що край наш багатий та просторий. Дійсно воно так і є. Природні багацтва нашого краю величезні, а земля—один з найкращих чорноземів в Европі. Та инша справа, чи українське населення дійсно користає з того багацтва свого рідного краю і чи воно так саме багате, як його рідний край.

Ось ті питання, на які треба би дати відповідь.

Кількість та характер господарств.

На Радянській Україні було в 1926 році 4,900,437 господарств. З того майже 300 тисяч господарств було без засіву. Отже це господарства жебрацькі. Напівжебрацьких господарств, що мають до одної десятин землі на господарство, маємо рівнож поважне число, бо близько 600 тисяч.

Порівнюючи розміри сучасних господарств на Радянській Україні з тими розмірами, які були ще перед війною, знайдемо слідуюче:

В 1913 році було 15% господарств, що не мали зовсім засіву, або засівали не більше одної десятини. Так саме й при большевиках кількість їх не зменьшилася, а навпаки збільшилася, бо їх тепер є 15.2%.

Друга ґрупа господарств з засівом від 1 до 3-х десятин складала в 1913 році 20%, а в 1926 вона зросла більш ніж у двічі й дає тепер 42%. Так само й ґрупа бідних господарств від 3 до 6 десятин, збільшилася з 22% в 1913 році на 28% в 1926 році. Далі приходить значне зменьшення середньої ґрупи господарств, що вже належали на Україні до катеґорії напівзаможних господарств. Отже господарства з засівом 6—9 десятин в 1913 році складали 31% загальної кількости господарств, а в 1926 році кількість їх зменьшилася до 8.5%.

З цього виходить, що большевицька земельна реформа мало пособила бідним селянським господарствам, але зате болюче вдарила по середнім господарствам, які були основою селянського хліборобства на Україні.

Треба звернути увагу на те, що скількість господарств від 9 десятин і більше виносила на Україні до революції 12%, а тепер їх лишилося 6.2%. Таким чином зменьшилося їх лише в два рази, в той час, як середні селянські господарства зменьшилися на 3 і пів разів.

Як бачимо, на Україні майже жебрацькі господарства становлять більшість. Це можна пояснити перенаселенням сіл України. Ясніше буде це видно з такого порівнання.

В той час, як на кожних 100 десятин ріллі припадає сельського населення: в Анґлії — 79 душ, у Франції — 84, у Німеччині — 107, то на Україні аж 138. При тім для таких ґуберній, як Київська, це число збільшується до 178 душ. Цей лишок сільського населення мусів знайти собі заробіток в індустрії, а почасти орґанізовано переселюватися в инші землі, що до війни й було на Україні. Правда, тоді старалися московські царисти кольонізувати Українцям далекий Сибір, Туркестан, але на землі, що є природною базою для української кольонізації, як Донщина, Кубанщина, Ставропольщина і т. д., насилали московських кольоністів. Крім того з таких ґуберній, як Київська, Подільська, Чернигівська, Волинська та Харківська можна би було переселити українських селян на землі Херсонщини, та Тавриччини, в яких на 100 десятин ріллі припадає всего від 58 до 68 душ.

Але большевицький уряд поселює на тих землях жидівське населення, а навіть циганів та инших зайдів, що ніколи не бачили плуга й не знають, як ходити біля землі. Всіх, тільки не Українців.

Це повинні б знати всі ті, що так захоплюються кольонізацією „вільних" земель України. Ізза земельної тісноти й повстає страшна ненависть українського селянства до ріжних кольоністів, а не „ізза зоольоґічного націоналізму" про що так часто говорять ріжні вороги українського визвольного руху. Жебрацьке життя селянина та постійний страх перед годовою смертю або вічно напівголодним життям, змушують українського селянина так уперто боротися за свою землю та ненавидіти тих, що відбирають у нього одинокий варстат праці.

Забезпеченість господарств основними елементами сільсько-господарського виробництва.

В 1926 році на Україні нараховано 4,057,856 коней разом з лошатами. Це значить, що на одне господарство припадало робочих коней 0.6 штук, що означає зменшення до половини супроти 1916 року, коли при сільсько господарськім перепису [illegible] ховано на Україні таких коней 1.2 штук. Отже в часі війни припадало на кожне господарство трохи більше одної коняки, тепер половина господарств зовсім не має робочих коней. Можна собі легко уявити, що варта господарство, яке не має коня. На загал всіх коней, разом з лошатами припадало в 1926 році на одне господарство 0.8 штук, а в 1916 році цей покажчик був 1.5 штук.

До цього треба ще додати, що робочих волів припадало в 1926 році один на два господарства, або 0.6 вола на одне господарство. Отже було майже так само, як було в 1916 році при подвійній кількости коней.

Дійних коров також було значно меньше ніж число господарств. На одно господарство припадало їх всього 0.7 штук. Всіх коров дійних, яловиx, телиць та телят в 1926 році було 1.7 на одне господарство, що дає значне зменьшення супроти 2.6, як це було в 1916 році.

Тут знову бачимо занепад та нужденність наших сільських господарств. Майже половина господарств не має дійних коров, цієї головної підпори господарства нашого селянина.

Овець та кіз нараховується тепер на Україні до 10 міліонів штук. Кількість їх залишилася без змін від 1916 року, коли то припадало їх на одне господарство 1.9 штук.

Кількість свиней зменшилася маюже вдвоє і виносить тепер на одно господарство 0.7 штук проти 1.2 в 1916 році.

Порівнюючи з иншою худобою, велика кількість овець, кіз та свиней вказує на загальне зубожіння селянських господарств, які не в стані утримати велику, більш цінну худобу.

Яка зміна зайшла у відношенню кількости кожного роду худоби до загальної її кількости, ми бачимо з таких даних. На 100 штук худоби припадало коней в 1916 році 22.0 штук, а в 1926 році — 16.1; великої рогатої худоби в 1916 р. — 30.8, а в 1926 — 31.8 штук; овець та кіз в 1926 — 28.2, а тепер — 37.6 штук; свиней в 1916 році — 18.3, в а 1926 — 14.5 штук. Отже бачимо велике зменьшення коней, а також свиней у загальному відношенню до всієї худоби.

Щоби не загружати статті багатьома числами, зазначимо коротко, що так само зменьшилася й кількість дробу в порівнанню з 1916 роком. Тут годиться зназначити, що ховання дробу велося на Україні й давнійше примітивними методами й порівнюючи з иншими державами світа, в невеликих розмірах. А тепер воно ще більше підупало. Загальні числа показують, що в 1926 році було всього 28,754,540 штук ріжної домашньої птиці. В тім числі було 26,205,942 курей, а гусей трохи більше міліона, качок біля міліона, а иншої птиці зовсім мало, яких коло двох соток тисяч.

Для ілюстрації цього упадку хову дробу пригадаємо, що перед війною вивожено з України річно всякої птиці до 10 міліонів штук. Яєць вивозилося до трьох міліярдів штук. З продажі дробу, яєць та пір'я мала Україна перед війною доходу до 100 міліонів рублів, а в 1926 році вона від такогож експорту, мала доходу не більше 40 міліонів рублів, хоч ціна пішла в гору.

Ось така то мова цифр, яка сама за себе найкраще говорить про сільсько-господарський стан на Україні.

В. Будзиновський.

НА ДВА БОКИ.

(Історична повість).

(11)

— Та бо я зле розказую, не до ладу, — Олена звинялася. — Чапліньскі, коли тільки згадав того, будьтоби мого мужа, з котрим він балакав, не зараз назвав його по імени. Не сказав, що то він вас бачив. Отже, коли сказав, що мій муж в Чигирині, я гадала, що то справді мій муж. Я гадала, що мого Михайла якесь лихо загнало до Чигирина, та що він про мене балакав з Чапліньским. Значить, знає, що я тут. Се було страшне. Поразила мене вість, що мій Михайло тут, та що може прийде по мене. Але потому, коли я очуняла, показалося, що Чапліньскі мав на думці вас.

— Ти йому сказала, що воно не так?

— Та сказала, але не знаю, чи добре. Щоби його вивести з блуду, та щоби такі сплетні далі не ширилися, я могла сказати: або правду, або що я ще дівчина, або що вже вдова. Я вибрала послідне, та що я у вас наймичка. Чи добре я зробила?

— Очевидно, що тоді треба було вибрати між дівчиною і вдовою. Але нащо ти казала, що ти наймичка? Ти не наймичка і я не хочу, щоби люди так думали про тебе.

— То щож я мала сказати?

— Що ти в гостині у мене, або що я тебе взяв під мою опіку... Чия ти, і де я тебе знайшов, не питав?

— Питав, але я йому не відповіла. Я закрутила якось так, що не треба було відповісти.

— Тебе так поразила вість, що твій муж в Чигирині?

— Або то не страшне?

— Чому так боїшся того?

— Бо... бо... Або я знаю?

— А що ти зробилаби, як би він справді зявився тут і прийшов по тебе?

— А деж би він, по тім, що зробив зі мною, показався мені на очи?

— Але як би таки прийшов. Якби сказав, що покаявся і благав тебе вернути до него?

Олена мовчала.

— Ну? Кинулась би на шию і простила йому?

— То не може бути, щоби він прийшов по мене. Якби я мала скриню золота, то може прийшовби, щоби зі мною забрати се золото і мене ще раз покинути. Може й ще раз продати.

— Ти розказуєш, що він зробив би, або не зробив би. Я хочу знати, що ти зробила би. Що ти зробила би, колиби він прийшов, як не по тебе саму, то бодай, щоби з тобою взяти твоє золото?

— Коли-ж бо я ніякого золота не маю.

— Ти знов не відповідаєш на моє питанне. Неначеб не розуміла мене. Ти мабуть не хочеш відповісти. З того виходить, що ти його любиш.

— Я його любила. Дуже любила. Зразу було мені дуже добре з ним. Ах, яка я була щаслива! Але се щастє було недовге. Всего пару днів. Огонь його любови скоро потах... дуже скоро. Хочби й він вернув і знов взяв мене, то се, що було, з таким як він, не вернеся. Пропало!

З таких відповідий сотник виміркував, що Олена того Михайлика, хоч він її обікрав, пропив і продав Туркам... ще любить. Очевидно, не сумнівався, що по всім тім він не важився би ще раз розпростягнути по неї свою руку. Але, якби простягнув, то Олена мабуть таки пішла би до него, гадаючи, що тепер вже буде ліпший.

— Ти Чапліньскому обіцяла, — Хмельницький спитав, — що про твою розмову з ним нічого не скажеш мені?

— Не тільки се. Я йому обіцяла не згадувати вам про те, що він взагалі тут був.

— Отже як я з ним зійдусь, то ніяким способом не виявлю йому, що знаю про те, що він приїздив до мене, та замісць зі мною, балакав, як гадав, з моєю жінкою.

— Колиж бо він сказав, що ще раз приїде.

— То що з того?

— А як тоді случайно я зійдуся з ним в вашій присутности?

— Тоді він буде грати комедію, неначеб тебе перший раз побачив; ти поводися так, неначеб ти ще не бачила його і не знала, хто він. Чапліньскі лукавий чоловік, мене недолюблює.

— Мені казав, що він ваш приятель.

— Такий приятель, від якого нехай мене Бог береже... Отже він недолюблює мене і підставляє мені ноги. Як сюди приїде, то тільки на те, щоби підглядати, підслухувати, та челядь тягнути за язик. Як буде гадати, що ти вмієш держати язик за зубами та мені не сповідаєшся, — то буде мати до тебе більше довірє і скаже тобі неодно таке, що мені добре булоби знати. Замісць він тебе, ти його потягнеш за язик.

—Мені він не видався такий лихий.

— Поживеш, то побачиш. Не всьо золото, що світиться. Він з верха гладкий шляхтич, а в груди серце сорокатої гадини.

— Добре, що я нині не дала потягнути себе за язик.

— Бережися також пізнійше. Будь увічлива, але балакай з ним як найменше.

На сім розмова скінчилася. Сотник відійшов. Олена лишилася з Юрком і сидячи неподвижно на лавці передумувала свою розмову з Чапліньским і сотником. Коли Юрко став марудити, вона встала, щоби його завести до хати і покласти. Глянула за лавку, ступила, окидаючи оком землю, пару кроків сюди, пару туди і станула, силкуючися розвязати загадку:

— Де моя хуста могла дітися? — думала. — Мабуть злетіла з голови тоді, коли я попала в обморок. Се було тут, коло лавки. Чейже під землю не запалася... Хиба Юрко взяв, заніс де в кущі і там кинув.

— Юрку! — звернулася до дитини. — Де ти заніс мою хустину?

— Юйко ні! — дитина відповіла.

— А хтож?

— Юйко ні. Пан.

— Який пан?

— Пан, — хлопчина відповів, показуючи рукою в сторону перелазу, куди відійшов був Чапліньскі.

— Той пан взяв?

— Юрко кивнув головою, кажучи: пан вкяв.

Показуючи рукою за пазуху, додав — Пан ту вкяв.

— Той пан вкрав? — Олена спитала. — Впхав собі за пазуху?

Хлопець, держачи чотири пальці в губі, кивнув головою.

На лици Олени промайнула усмішка. Вона почула вдоволенне, що той вродливий шляхтич вкрав її хустину.

— Добре, що Юрко ще не вміє говорити. Не скаже батькови. А як скаже, то так, що сотник, не знаючи, в чім діло, не зрозуміє.

*

Чапліньскі, живо поспішаючи до перелазу, думав.

— Коли вона обіцяла мовчати, що я був тут і балакав з нею, то се хиба не тільки знак, що Хмельницький не був би з того вдоволений, але й знак, що вона не була би від того, щоби таке повторилося. Як позволить, щоби я знов будьтоби приходячи до сотника, ще раз і ще раз відвідав її потай него, то решта піде гладко як по маслі. Сама залізе в матню так, що не буде мати иншого виходу, як вволити мою волю.

Переступив пліт і сів на коня. Щоби не стрінутися з Хмельницьким якби він случайно вже тепер вертав, Чапліньскі віхав у ліс. Зробив се в саму пору, бо ледви продерся крізь придорожну гущу і щез в лісі, почув на дорозі тупіт. Чапліньскі ще якийсь час їхав лісом і аж там, де сходилися дві дороги до Чигирина, виїхав на дорогу.

— Коби ще знати, що вона заодна? — думав далі. — Що не хлопка, зараз пізнати по перших словах. Але, міщанка, чи шляхтянка, не вгадаєш. І де він її знайшов? Бо що він її видобув з царгородського гарему, мабуть така сама правда, як се, що вона його жінка. А може справді жінка? Вона, правда, заперечила. Але він може хоче задержати се в тайні і строго приказав їй не виявляти сего? Дивний, загадочний був той її жах, коли я забалакав про її мужа. Аж вмліла. Чи злякалася, що я вже знаю її тайну? Але з всеї її балачки виходилоби, що вона справді його жінка... Загадка!... Але я її розвяжу. Коби справді повелося дівчину Стукала, ту якусь Марину Небрешківну всунути на службу до Хмельницького, то скоро всьо буду знати.

Приїхавши до Чигирина, Чапліньскі післав по Дачевського, щоби його скартати за фальшиві інформації, хоч сам не цілком був певний, чи сі, принесені Стукалом інформації, справді фальшиві. Йому видалось, що відповіди Олени були щирі, але вона могла також так зручно брехати.

— Ніякій бабі не вір, як гадині! — підстароста зітхнув, нагадуючи собі, як то вже неодна болючо зажартувала собі з него.

— Ну? — спитав Дачевський увійшовши в хату і побачивши квасну міну Чапліньского. — Хмельницький зробив нам збитка. Не сидів тут до вечера, як то заповів був Стукало, але по якій годині вернув назад до Суботова. Я сам бачив, як виїхав. Не було як упередити вас. Може наскочив на вас у себе дома? Може, як ви лицялися до його жіночки? Була авантура? Бачу, ви щось дуже скоро вернули. Коротко балакали з ним. Може й цілком не балакали? Без прощання відїхали від него?

— Ось самі бачите, як я можу на вас покладатися! На вас і на ваших звідунів, — Чапліньскі воркнув сердито.

— Вибачайте, пане підстаросто, але в сім ділі ні я, ні мої звідуни не заробили собі на докір. Стукало сказав, що вполудне Хмельницький виїде до Чигирина. Чи не так було? А що в самім Чигирині сотник скорше полагодив свої діла, як зразу думав, то се може моя вина, або вина Стукала? Як ви мали діло, гм, гм, до Хмельницького, так може він мав діло до вас. Колиж почув, що вас нема в Чигирині, то йому вже нічого було сидіти тут. Як хто винен, то ви самі, бо не подбали, щоби тут хтось задержав сотника аж до вечера.

— Ну, ну. Досить вже того. Се пусте, що він скорше вернув, бо я цілком не зійшовся з ним. Але й всі инші вісти, які приніс Стукало, варті тілько, що вість про те, що сотник буде в Чигирині аж до вечера.

— Справді? То Хмельницький не привіз собі ніякої дівки чи баби? Ні херувима, ні відьми?

— Якусь привіз. Але се не його жінка. То якась вдова і його наймичка... До дітий!

— Вона вам так сказала?

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ВИКЛАД КНЯГИНІ КРАПОТКІН ПРО ЦАРСЬКУ И СУЧАСНУ РОСІЮ.

Дочка помершого недавно в Москві звісного анархіста-теоретика, князя Крапоткіна, загостила до Америки й дає тепер відчити про царську й теперішню Росію. Такий відчит дала вона у минулу пятницю вечером у Конґреґейшонал Чорч у Джерзи Сити Говорила вона богато про царську Росію, про закріпощення селян, про їх страшну біду, темноту, про недостачу шкіл і про страшні події на царськім дворі в послідних літах панування царя Миколи II. Опісля описувала вона обі послідні російські революції, березневу й жовтневу, (в 1917 році. Вона говорила, що большевики, прийшовши до влади, самі були тої гадки, що не удержаться довго, найбільше кілька місяців. На думку княгині Крапоткін большевики удержалися при владі лише завдяки аліянтам. Ті послідні так перестрашились соціялізму, що полишили Росію власній долі й через те скріпився там комуністичний лад. Страшному голодови у теперішнім Радянськім Союзі завинили Злучені Держави й Велика Британія. Вони не хотіли дати Росії, по революції, зерна на засів, хоч про те старалися кооперативи й земства й годилися, щоби ті держави мали контролю над тим привезеним зерном. Радянська система управи державою не є зла; лиха є лише автократія й диктатура одної комуністичної партії над 140 міліоновим населенням Союза. Прелеґентка критикувала теперішню систему виборів до рад, тобто по російськи совітів. Голосування є явне й з початку відбувалося під загрозою смерти зі сторони большевицького урядовця, що переводив вибори. Такий урядовець держав коло себе на столі револьвер і відчитував лісту кандидатів, Опісля питався хто проти них. Ніхто не відважувався голосувати проти, бо урядовець міг його сейчас застрілити як контрреволюціонера. Селяне маються тепер далеко лучше як за царських часів. Зате робітники не заробляють більше як за царських часів. Пересічно заробляють вони 30 долярів місячно.

Щодо релігійности серед селян і робітників, то вона удержалась дальше і у Совітській Росії. Для церкви тепер навіть лучше, бо вона переродилася. Теперішня релігійність є правдива, випливаюча з переконання. Шкіл є тепер більше як за царських часів, але всі вони мають велику недостачу, бо служать передовсім до вщепення у молодь комуністичних переконань. Селяне дістали тепер землю, якої не дали їм ні цар, ані дума, але мимо цего большевизм не тішиться серед селян популярністю.

Княгиня Крапоткін вірить, що Росія зреформується. Вже тепер екстремісти в роді Троцького, Зіновєва і їх сторонники, що мріяли про світову революцію, що-раз меншою тішаться популярністю. Верх серед большевиків беруть ті, які є тої гадки, що революція вже минулася й що треба працювати для економічного піднесення краю. **Прийде час, що зникне там диктатура одної партії й запанує правдива демократія на взір тої, що є по инших державах світа.**

По відчиті наступила дискусія. На запити, чи Совітська Росія веде комуністичну пропаґанду в Китаю й Мексику, відповіла княгиня Крапоткін, що це неправда. Вона сказала, що причиною заворушень і неспокоїв у тих краях є невдоволення істнуючим режімом, де одні мають за богато, а другі гинуть з голоду.

Присутний.

—o—

В СПРАВІ УКРАЇНСЬКОГО БАНКУ В АМЕРИЦІ.

Розумна й похвальна гадка прийшла до голови тому громадянинови, котрий підніс публично на сторінках „Свободи" справу орґанізації українського банку в Америці.

Банк, це інституція, яка на зверх виказує творчу силу нації, її богацтво та розвиток, з чим весь, не лише капіталістичний, але й культурний світ все числиться і числитись буде.

Ми це бачимо наглядно на Америці, котрої доляр є всевладним паном на цілому світі, а зокрема на жидах, до рук яких спливаються капітали світа.

Тому й Українці, маючи хоч **один свій банк,** піднеслися би матеріяльно, економічно й політично.

А це зробити легко і конче треба зробити!

А чому?

В календарі У. Н. Союза на 1928 рік є поданий поіменний спис українців-фаховців, купців, артистів, і т. п. (хоч там лиш мала частина).

Значиться Українці поступають вперед, здобувають собі щораз то більше кращі позиції в життю.

Як такі оперують певним **капіталом,** а будучи в „бизнесі", користуються рівнож певним **кредитом,** а маючи це, роблять певний **фінансовий оборот,** що дає їм певний **зиск.**

Капітал мусить бути десь інвестованим! — А де? — Звичайно в банку.

— А в чиїм? — **В чужім!** Користає з цього отже **чужий** банк. Беручи вкладку банк платить 4%; а даючи позичку з інвестованих гроший, числить 6%; зискає отже 2%. А чий банк? — **Чужий!**

Кредит, конечна позиція в торговлі. **Кредит** позволяє торговцеви користуватись товаром на певний період часу за відповідним процентом, або дає змогу користуватисcь банковими грішми, викредитованими на нот (ексель) на три чи шість місяців. Користає з цього очевидно торговець, але не може це бути без користи і для банку. А для якого банку? — **Чужого!**

Всі ці обороти, фінансові маніпуляції дають **зиск** не лише торговцям, але і банкам.

А яким? — **Чужим!**

Поодинокі звичайні смертні люди, мусять також десь дівати гроші. Одні — завивають в панчохи, або кладуть за образи; инші, наскладавши, дають ріжним обманцям; а треті складають в банки на 3 чи 4%.

Виходить, що добре мати гроші в банку, а ще ліпше, відай, булоби мати гроші в **„своїм банку".**

„Свої гроші" в „своїм банку". „Своїми грішми користуємось самі, „свої" торговці, кооперативи, товариства а й приватні особи. Визичаючи гроші зі „свойого" банку, платимо проценти собі, витягаємо самі **зиск.**

На своїх грошах доробляються „свої", цебто **ми самі!**

Банкирі знають, що **варта мати свій банк!** Є в ньому кольосальні зиски! До тепер з нас самих користуються **не ми самі,** а чужі!

І чому?

Чи ми не всилі самі для себе щось зробити? Чи ми вже такі непроворні? Чи не віримо собі?

Коли хто так думає, так він грубо милиться; а хто ще голосить недовіря до себе, так він не варт жити; а коли хто підюджує проти української чесноти, так він „здорово" бреше! Бо вона коли не ліпша, то цілком певно не гірша від чеснот других народів.

Ми маємо цілком певно всі дані на це, щоб осснувати свій банк і провадити його успішно та чесно!

У нас є тепер богато фінансово образованих людей, як краєвих так і американських. 1) **Значиться фахові сили є.** 2) **Капітал є теж в наших руках.** 3) **Є „бізнесмени", торговці.** 4) **Є і шеровці** по чужих інституціях. 5) **Одиниці приватні, що вкладають і зичають гроші** по чужих. 6) **Значиться, є запевнення що гроші свойого банку будуть в обороті, а тим самим принесуть зиск для інвестаторів.**

Маючи таку інституцію, український загал буде встані нераз витягнути з петлі свойого чоловіка, котрого загнали в цю петлю якраз ріжні **„чужі бизнесмени".**

Кромі цього, коло цього банку може розвиватися центральне „Будівельно-позичкове Товариство", а дальше і народна кооператива — а навіть — Торговельна Палата Українців.

Маючи отже таку фінансову силу, будемо встані забезпечувати наші вкладки в старокраєві банки, а радше асиґнувати більший кредит краєвим нашим банкам. Ми їх заратуємо в критичних хвилях, а самі ще зискаємо більший процент.

А найважніше, **навчимося шанувати себе самих, бо зрозуміємо, що і ми щось варті, можемо щось зробити та повіримо в свою життєздатність!**

А робітники, фахові і вчені під народньою контролею (це ваші діти!) докажуть, що ми чесний нарід і гідний довіря в великому ділі.

П. Ковальчик, Линден, Н. Дж.

Др. Остап Грицай (Відень).

ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА ЯК ПИСЬМЕННИЦЯ.

—o—

II.

„Ніоба".

У своїх двох перших повістях: „Людина" і „Царівна" — обговорених мною в першій частині отсеї моєї праці про Кобилянську *) — наша письмениця намагалася в тіснім звязку з ідеалами новітнього жіночого руху змалювати нам типи українських дівчат, що не хотять бути залежними від ласки майбутніх чоловіків, задумують власною працею добути собі ширшої освіти та кусника хліба, і так дійти до життєвої самостійности. Значить — Кобилянська вивела тут перед нас письменицькі подоби жінок, які на овиді епохи свойого часу являються представницями революційної думки про потребу повної обнови традиційного життя-буття українського жіноцтва, піднесення степеня його освіти і його духової культури, та про його право самовизначення в рішаючих питаннях особистої долі. Дух нового часу, нових потреб і нових бажань людини зазначується так жагучою опозицією нового покоління проти старосвітських понять в лобах темних батьків і таких же виховників молоді, витворюючи гострий розріз між обома сторонами. Бо в одному і другому з наведених перших оповідань Кобилянської ті підстаркуваті батьки й виховники вважаються у свойому тупому консерватизмі багацько мудрішими, ніж їх діти та вихованці; вони пятнують самостійні почування цих як своєрідний злочин, і підходять до зреволюціонованої молоді повні ненависти й люти там, де саме требаб їм виявити як найбільш люблячого розуміння. І що Кобилянська не помилялася, малюючи нам той, у свойому мерцевецькому отупінню безпросвітний консерватизм деяких наших батьків у 80-их та 90-их роках передвоєнної доби, на це доказом ось хочби такий зразець нашого найновіщого оповідання, як видана недавно „Українським Прапором" повість **„Дурні діти"*)** в якій дурними дітьми лають наші нинішні галицькі батьки саме тих, що проти всіх затій польського ката хотять боротися за волю Рідного Краю. Але наша славна письменниця не хоче тільки критикувати й осуджувати. Вона своїм підходом до життя і своїм **світоглядом не** така завужена й одностороння, щоб не добачувати поодиноких відрадних виїмків і між репрезентантами того старшого поколіня, що з революційними кличами нової доби не має нічого спільного. Ось уже у великій повісти з мужицького життя п. н. **„Земля" (1902) *),** розмальовує Кобилянська постать селянської матери Марійки просто в розмірах великогероїчної доби. А не менше геройську постать матери з кол нашої інтеліґенції сотворила письменниця в повісти **„Ніоба",** постать може ще цікавішу ніж Марійка, тим, що тут авторка показує нам стареньку українську матір саме в **її відношенню до самостійних, хоч здебільшого траґічних кроків молодого, вихованого собою покоління.**

І з цього погляду та повість Кобилянської заслугує на точнійший розгляд **тимбільше,** що вона — як зрештою і деякі инші її повісти — пересічним нашим читачам мало або зовсім невідома.

„Ніоба" печаталася як четверта з ряду більша повість Кобилянської 1905 р. в журналі **„Київська Старина",** а в два роки опісля вийшла окремою книжкою у Львові. Змістом її — сумовиті переживання старої попаді Анни Яхновичевої, названої авторкою іменем Ніоба у звязку з відомим старогрецьким мітом про нещасну матір, якій мстиві боги вбили дванацятеро дітей*). Яхновичева іменно теж не надто щаслива зі своїми дванацятьома дітьми. Чомуж? Бо її діти йдуть здебільшого своїми дорогами, не дивлячись багато на славетні родинні традиції, а слухаючи голосу своєї душі та голосу своєї крови. Але прегарна провідна ідея нашого твору саме в тім, що хоч батько, о. Яхнович, повний гересного гніву змагається проти „нерозумного" поведення молодих і вкінці з журби і гризоти вмирає, то стара мати зберігає бідним дітям свою глибоку любов до кінця. І хоч почуває вона гаразд далекосяглість того або иншого з їх иноді нерозважних поривів, або таки простих поріків, то всетаки намагається вона порозуміти, виправдати і прощати все. Тому на самому початку повісти читаємо як мотто вражаючі слова св. Йоана про любов. І тому і в безпосередній характеристиці Яхновичевої такий сильний наголос на її любові до дітей. „Вона любила — читаємо раз — усіх однаково, гордилася і любувалася ними, а иноді була за них така сильна і відважна, що здавалося, булаб із самою судьбою ставала до боротьби, щоби їм лише добра добути". А на иншім місці: „Вона була всім дітям одна матір, але і була кождій дитині зокрема з глибини серця поодиноко матірю. Мала для кождого зі своїх дітей окремі очі, а для того годна була любити й там, де другі відчували погорду й ненависть. Годна була сильно і глибоко любити". Цей підхід авторки до постаті української матери незвичайно важний, бо, розмальовуючи його з таким розумінням, Кобилянська дає артистичну синтезу геройського самопожертвування матери для дітей, того ціложиттєвого служення їм, яке взагалі знаменне для Українки як матери, і яким ми можемо чванитися перед усім культурним світом як одною з найкращих прикмет в духовости українського жіноцтва. Поляки наприклад намагаються у своїм брехливім самохвальстві прославляти скрізь і всюди свій материнський тип („Matka-Polka"), як олицетворений ідеал людського і національного материнства. Але хто жив між Поляками і мав нагоду пізнати близше їх родинне життя, той маубуть не зможе сказати, що в дійсности та славетна „Matka-Polka" така дуже то ідеальна. Польська матір уміє гаразд памятати і про себе, і не вагається иноді польська матрона (й без огляду на чоловіка і діти) поромансувати собі здорово з принагідним коханцем, коли їй надто скучно з дурним або надто підстаркуватим чоловіком*). А проти того українська мати — це майже з правила невсипуща, повна відречення і самопосвяти робітниця, слуга і хранителька сімї. Цiложиттєва трудящість української мужички це щось, чого не виспіває ніяка пісня, не передасть ніяке слово. І такаж сама геройка жертвенного труду — українська робітниця-пролетарка. Але і в колах української інтеліґенції жінка не перестає бути чорноробом життєвої праці, чого доказом хочби ті безконечні покоління попівських жінок в нас, які здебільшого виховали всю нашу теперішню інтеліґенцію, а між якими на окрему згадку заслуговує тип галицької вдови по священику.

Хто з нас не знає, які важкі злидні доводилось переживати такій иноді молоденькій удові, що без пенсії, без власної хати, без ніякої допомоги від нікого виховувала своїх дітей і виводила їх на люди — сама одна, тяжкою працею своїх невтомимих рук? І хто з нас не знає, як праведно жили ті українські священичі вдови, в повнім відреченню і аскетизмі тіла, начеб на віки забули, що й вони тільки люде і земські єства?

(Конець буде).

*) Диви фейлетони у „Свободі" в числах 183-188. з ц. р.

*) Як я вже писав свойого часу у „Свободі", ця повість подає цінні картини нашого теперішнього життя під ляцьким кнутом в Галичині, з окремаж малюнки мук наших революціонерів по ляцьких тюрмах, і тому повинен її мати в хаті і читати кождий свідомий Українець, особливож на чужині. — О. Г.

*) Повість „Земля" обговорює у звязку з цілістю мужицьких оповідань Кобилянської. — О. Г.

*) По тому переказу була Ніоба дружиною тебанського царя Амфіона і мала дванацятеро дітей, якими гордилася так, що ставила себе висше Лети, матери бога Апольона й богині Артемізи. В кару за це Апольон убив на очах Ніоби всі її діти стрілами, після чого Ніоба з великого горя перемінилася в скалу, з якої водно текли сльози. — О. Г.

*) Коли я свойого часу перебував в купелевій місцевости Любінь (в Галичині), то там одна Matka-Polka, матрона років з 50, була предметом обожання цілого ряду ляцьких Дон-Жуанів, з яких неодин хвалився її ласкою. А в неї були вже сини академики. — О. Г.

„Зоремо поле,
Посієм ярее зерно,
А спаде дощик незабаром,
З землі пробудиться воно.

„Зерно поспіє,
Обілле золотом поля,
І потече ізнову медом
І молоком свята земля.
І все мине, що гірко було,
Настануть давнії роки".

Ст. Руданський.

ЯК ОРҐАНІЗУЮТЬ ПОМІЧ ДЛЯ ПОТЕРПІВШИХ ВІД ПОВЕНИ.

Детройт, Миш. Заходом Комітету Злучених Товариств скликається **Віче** в справі несення помочі потерпівшим від повені в Західній Україні. Віче відбудеться 25 грудня в гали парохіяльний під числом 3464 Сікат улици. Початок **віча** о годині 2-гій пополудни. На вічу будуть промовляти позамісцеві бесідники. Проситься товариств, котрі мають зібрання на сей день, щоби не робили своїх зібрань а прийшли на віче.. Комітет має слідуючу заяву: Хто із громадян має убрання, котре не вживає, проситься подарувати для потерпівших від повені. З убраннями і обувю проситься зголошувати до касієра Комітету під число 4117 Clippert St., до О. Яремчука, на Вест Сайд.

Кождий, хто почуває себе Українцем повинен прийти на згадане віче і піддержати українську справу.

Комітет Із Злучених Товариств Несення Помочі Потерпівшим Українцям.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

—o—

ВОТЕРВЛІТ, Н. Й.

Жертви на потерпівших від по повені в Галичині.

І Українці у Вотервліт не забули на потерпівших від повені.

Місцеве товариство Згода виасигнувало на сю ціль $12.11

Члени тов. „Згода" зложили 7.89

Попередна збірка на зборах Січи 7.50

Разом $27.50

Датки зложили по долярови: Футулуйчук В., Футулуйчук Настуня, Галайко В., Крушельницький Й., Чайковський С.; по 2 дол.: Ковальчук П.; по 50 ц.: Атаманюк В. Гроші відіслано до Обєднання.

Василь Футулуйчук.

—o—

МЕКАДУ, ПА.

Українська гр.-кат. громада на потерпівших від повені.

Свої жертви зложили по пять долярів: К. Поступак, С. Поступак, А. Мрочко, В. Тиханський; по 2 дол.: Анна Качмар, Д. Капітула, Ю. Іліяш, адвокат Сквір; по 1 дол.: П. Яцканич, І. Поступак, М. Вущій, І. Шибовський, М. Сухиня, Катерина Царик, І.Ністрин, П. Петрецький, В. Матіко, М. Гаталовичь, І. Лущ, Й. Вітовський, І. Чесляк, П. Новий, П. Нога, А. Капітула, І. Котик, М. Галушка, М. Фецик, А. Яно, Ева Павук, В. Паламар, Ф. Пласконос, М. Руфун, Ю. Ткачишин; по 50 ц.: М. Потера, Ф. Цап, І. Копій, І. Цікрот, В. Довгер, Елисавета Личко, М. Панько, П. Махінька, А. Тима, І. Присяжний, М. Бесідка, І. Барнасевич, М. Шкурла П. Матвійцьо, В. Вера, М. Майхрук, В. Мазур, І. Корпар, Й. Корпар, М. Патриляк; по 25 ц.: Й. Прокопович, Ю. Томашевський.

Гроші відослано до старого краю через Обєднання.

Дмитро Капітула, касієр.

—o—

ГАРТФОРД, КОНН.

Братство св. Арх. Михаїла для потерпівших від повені в Галичині.

Зложили слідуючі члени: Єфрем Данилів $10; по $2: В. Мовчук, П. Драпяк, М. Дерех, Д. Каганяк, В. Мовчук, І. Бойчук; І. Оленґер $1.50; по $1: П. Піговарчук, Пазя Бидлень, З. Процик, І. Ярошевич, С. Шаркевич, В. Салецький, Д. Палюх, П. Шаркевич, І. Барняк, Катерина Бедґард; Текля Курко 75 цнт. З братської каси асиґновано $25.00. — Разом $59.25. Гроші відіслано до Обєднання.

Володимир Мовчук, секретар.

КАЛЄНДАР У. Н. СОЮЗА НА 1928 РІК.

Ілюстрований календар У. Н. Союза на 1928 рік вже появився з друку і небаром буде розісланий членам.

Зміст його такий:

Календаріюм й історичний календар.
Батько Союз (про У. Н. Союз).
Сиротинець-захист У. Н. Союза.
Посмертні згадки (про померших членів У. Н. Союза).
Новий рік (стих).
Злучені Держави (інформаційна стаття).
Міліонери.
Розмова з Ню Йорку до Лондону (про бездротний телефон на 3,000 миль).
Автомобілі в Злучених Державах.
Історія одної улиці.
Влада Злучених Держав.
Розвиток американської ґазети.
Кооперація в Злучених Державах.
Вік телеґрафів і телефонів.
Чужинці в Злучених Державах.
Військова сила Злучених Держав.
Набуванне американського горожанства.
Президенти Злучених Держав.
Статистика стейтів.
Населенне більших міст Зл. Д.
Буджет і довги Зл. Д.
Іміграція до Зл. Д.
За упорядкованне амер. законів.
Термометри.
З димом (про папіроси).
Польованне за книжками.
Нафта.
Лице і характер чоловіка.
Чоловік і жінка (про подружі непорозуміння).
Женщина на роздорожі (Поступ чи упадок).
Дитина (Як виховувати діти).
Що таке джентелмен?
Неграмотність у світі.
Міське життє і здоровлє.
В Англії тому 90 літ.
Етикета (Правила доброго поведення).
Україна (Інформаційна стаття).
Чи галицьке село змінилось за 35 літ?
Ратуймо наші старосвітські звичаї.
Гимни.
Смерть отаманова, Б. Грінченка.
Про будучність Польщі.
Потопа на Україні (Будова Дніпрельстану).
Колисанка.
Як викрадали дівчат.
Воєнний танець чортів.
З історії українського селянства.
Зріст населення землі.
Про зерно збіжа, Л. Толстого.
На улиці (Оповіданнє) К. Гамсуна.
Воєнні винаходи (Гумореска), А. Аверченка.
Розмова з Богом (фантазія).
Огники, В. Короленка.
Золото.
Чи слід писать листи, А. Аверченка.
Примхи моди, А. Аверченка.
Історія диких дітий.
Як мене украли, Е. Бея.
Камінь за селом.
Осел (Казка).
Дикі гуси, Ґі де Мопасана.
Дівоча зрада перед судом.
Дорога, В. Стефаника.
Перша ґазета на Україні.

Кромі того в календарі богато коротких інформацій, записок, поезій, а жартів (нових) більше як 10 сторін.

Кромі того видавництво завело одну важну і цікаву для всіх новину, а се **Спис українських професіоналістів, бизнесменів, освітно-культурних установ і ріжних підприємств в Злучених Державах,** з якого дізнаєтесь, що навіть є вже і українські фабрики в Америці.

Календар, як відомо, призначений для членів У. Н. Союза. На продаж остається лиш мала скількість, по 60 центів з пересилкою. Хто хоче мати сю цінну книжку, нехай поспішиться із замовленнєм на адресу Свободи.

„SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

КООПЕРАТИВНЕ СВЯТО В БОЛЕХОВІ.

Заходами кооперативи „Надія" в Болехові 6. листопада було улаштовано кооперативне свято, на яке зійшлася така сила людей, що саля ледве вмістила всіх бажаючих на його попасти.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

КЛІВЛЕНД, О.

З приватної забави 22. падолиста с. р. в гр. Третяка з села Ляшок Мурованих, повіту Старий Самбір.

Громадяни з того села устроїли несподівану забаву, на котрій не забули і за наших братів у старім краю, котрі потерпіли від повені. Перший забрав слово гр. М. Притуляк та подякував з гостям, що не забувають одні за других. Потім забрала слово Марія Ольшаницька тай згадала за наших братів у старім краю, котрі, можливо, що й кавалка хліба не мають. Гості зложили $19.00. Збіркою занялись Марія Ольшаницька і Василь Козир. Зложили датки: Марія Ольшаницька $2.00; по $1.00: В. Козир, А. Стрільбицький, М. Притуляк, І. Тритяк (ст.), С. Бісядецький, Й. Дирчак, А. Яніский, І. Тритяк (мол.), С. Осапчук, Антоніна Яцишин, П. Возьний, Анна Запоточна, В. Яцишин, П. Козир, М. Габрівський, Т. Розоміло; по 50 ц.: Юстина Козир, Марія Рипушинська, М. Стрільбицький. Гроші вислано до Обєднання.

Василь Козир.

—o—

КЛІВЛЕНД, О.

З хрестин на поводян.

Дня 19. падолиста відбулися хрестини дітей у громадян Івана і Олени Тремблюк. Зібрані гості, як щирі діти неньки України, не забули за рідний край, а передовсім за нещасні жертви повені, котра навістила нашу вітчину й полишила пів міліона наших братів і сестер без одежини, куска чорного хліба та даху над головою. На візвання одного з присутних приступлено до збірки. Зложили по долярови: І. Тремблюк, І. Толочкевич, М. Федорчак, В. Репужинський, М. Гуль, М. ський; по 50 центів: М. Куць, Д. Товарницький, А. Федорович, Й. Запоточний і Ів. Гнатків. — Разом зібрано $10.50, які то гроші вислано до краю через Обєднання.

Василь Репужинський.

—o—

ГЕРКІМЕР, Н. Й.

Січ на потерпівших від повені.

Тов. Запорожська Січ, від. 192 У. Н. Союза, не забуло про потерпівших від повені в Галичині й жертвувало для них 10 долярів з каси товариства. Гроші переслано до Обєднання.

М. Німий.

—o—

САВТПОРТ, КОНН.

З панахиди на інвалідів.

У нашій церкві відправлено панахиду, в часі якої зібрано 40 долярів на наших героївінвалідів, що боролися за свободу України. Гроші відіслано до Обєднання.

Микола Гайда.

—o—

НАЙЕГЕРА ФОЛС, Н. Й.

Віндоклінерські робітники на потерпівших від повені.

Тутешні робітники, памятаючи за своїх нещасливих братів у Галичині, що потерпіли від страшної повені, зложили для них 13 долярів. Жертви зложили: по 5 дол.: М. Гупало; по 2 дол.: А. Яцусь; по 1 дол.: Г. Мартинишин, Т. Удут, І. Борак; по 50 ц.: П. Зінкевич, С. Тимців, П. Хоміщак, В. Хоміщак і І. Галькович.

В церкві зібрано $4.75.

Гроші переслано до Обєднання.

І. Борак.